

Nr 59

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående minimibelopp
för statligt omställningsbidrag; given Stockholms slott
den 14 mars 1969.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att sådan reduktion av statligt omställningsbidrag som sker med hänsyn till tidigare inkomst av förvärvsarbete inte skall föranleda att helt omställningsbidrag sätts lägre än 400 kr. eller halvt bidrag lägre än 200 kr. i månaden.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 14 mars 1969.

Närvarande:

STATSMINISTERN ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, KLING, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSOON.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *minimibelopp för statligt omställningsbidrag* och anför.

Nuvarande bestämmelser

År 1968 beslutade riksdagen (prop. 1968: 29, 30, SU 64, 2LU 27, rskr 171, 172) om särskilt stöd åt äldre arbetslösa. Stödet utgår i två former, nämligen förlängd ersättning från erkänd arbetslöshetskassa och statligt omställningsbidrag.

Bestämmelser om omställningsbidrag meddelas i 101—111 §§ arbetsmarknadskungörelsen den 3 juni 1966 (nr 368, omtryckt 1968: 246). Omställningsbidrag utgår dels till arbetslösa i åldern 60—66 år, som har fått stöd genom arbetslöshetsförsäkringen under längsta möjliga tid, dels till arbetslösa i samma ålder vilka inte har tillhört arbetslöshetsförsäkringen, i senare fallet dock efter en väntetid av två månader från arbetslöshetens inträde. Helt omställningsbidrag utgör högst 800 kr. i månaden och är skattepliktigt. Det utgår till den som före arbetslöshetens inträde har haft heldagsarbete och söker sådant arbete. Halvt omställningsbidrag utgår till den som före arbetslöshetens inträde har haft endast deltidsarbete eller söker endast sådant arbete eller arbetar mer än två men högst fyra timmar om dagen men i övrigt är arbetslös och söker heldagsarbete. Till den som har fyllt minst 55 år utgår omställningsbidrag, om han har blivit arbetslös som en omedelbar följd antingen av nedläggning eller bestående ändring i driften vid företag där han var anställd eller av avveckling av hans verksamhet som självständig företagare på grund av omfattande eller genomgripande förändring i ortens näringsliv eller i den näringsgren där han utövade verksamheten.

En grundläggande förutsättning för äldre-stödet är att den arbetslöse före arbetslöshetens inträde har varit verksam i förvärvslivet. Denna förutsättning kommer, i fråga om den som inte är medlem i erkänd arbetslöshetskassa, till uttryck i bestämmelsen i 102 § arbetsmarknadskungörelsen att den arbetslöse i minst 24 månader under de tre åren närmast före anmälan om arbetslösheten skall ha haft sin huvudsakliga försörjning genom avlönat arbete för annans räkning eller genom sedermera avvecklad verksamhet som självständig företagare.

En annan grundförutsättning för äldre-stödet är att den arbetslöse står till arbetsmarknadens förfogande. Redan kravet på viss tids förvärvsarbete före arbetslöshetens början tjänar i viss mån detta syfte. I prop. 1968: 29 (s. 60) framhölls i detta sammanhang, att den nämnda förutsättningen i första hand innebär att den arbetslöse skall vara arbetsför och att det särskilda äldre-stödet alltså inte borde få karaktär av förtidspension.

Liksom ersättning från arbetslöshetskassa skall omställningsbidrag alltid vara något lägre än bidragssökandens normala inkomst före arbetslösheten. Inom arbetslöshetsförsäkringen nedsätts ersättningen genom s.k. överförsäkringsavdrag. För omställningsbidrag gäller enligt 108 § arbetsmarknadskungörelsen, att det inte får överstiga elva tolfte delar av den månadsinkomst bidragstagaren före arbetslöshetens inträde vanligen hade under arbetstid som var normal för honom. I prop. 1968: 29 (s. 71) anförde föredragande departementschefen, att den till kommunal inkomstskatt i hemortskommunen taxerade inkomsten under kvalifikationsåren i regel syntes vara bäst ägnad att läggas till grund för bedömningen av bidragstagarens inkomster. När det gällde företagares inkomster under nämnda år bedömdes denna metod vara den enda användbara. Den ansågs också lämplig därigenom att den medgav att naturaförmåner beaktas. Slutligen anfördes att hänsyn borde kunna tas till att inkomsten under kvalifikationsåren väsentligt avviker från bidragstagarens normala inkomst under åren dessförinnan.

Omställningsbidrag utgår inte till den som har behållen förmögenhet överstigande 100 000 kr. och skall reduceras för den som har behållen förmögenhet mellan 60 000 och 100 000 kr. eller som uppbär vissa former av pension eller livränta.

Frågans behandling vid omställningsbidragets tillkomst

I de likalydande motionerna 1968:I: 772 och II: 995 föreslogs att helt omställningsbidrag oavsett tidigare inkomst inte skulle få understiga 600 kr. i månaden. Motionärerna utgick från att en nedsättning med hänsyn till tidigare inkomst visserligen var nödvändig men ansåg det inte rimligt att bokstavligen tillämpa nedsättningsregeln i vissa fall. De avsåg bl. a. företagare som hade drivit sin rörelse under flera år med obetydlig avkastning.

Statsutskottet, som behandlade motionerna samtidigt med prop. 1968: 29, utgick också från att en nedsättningsregel är nödvändig. Rent administrativa skäl skulle enligt utskottet möjligen kunna tala för ett minimibelopp, dock avsevärt understigande 600 kr. Dessa skäl vägde dock inte så tungt som risken att omställningsbidraget skulle uppfattas som en förtidspension. Utskottet erinrade vidare om att enligt förslaget i propositionen hänsyn vid inkomstjämförelsen borde kunna tas till att inkomsten under kvalifikationsåren väsentligt avviker från den normala inkomsten under åren dessförinnan. Med hänsyn till det anförda men framför allt till att motionsförslaget innebar att en inom ett större område gällande regel skulle rubbas utan tillräcklig utredning om konsekvenserna avstyrkte utskottet bifall till motionerna. Riksdagen följde utskottets förslag.

Hittillsvarande erfarenheter av reduceringsreglerna

Möjligheten att få omställningsbidrag har förelegat drygt ett halvt år.

Den 15 december 1968 hade 2 807 ansökningar om omställningsbidrag gjorts. Vid samma tidpunkt hade 1 774 personer beviljats bidrag. Därvid hade reducerade bidrag fastställts i 793 fall, av vilka 462 avsåg löntagare och 331 avsåg självständiga företagare. I drygt 200 fall hade bidraget reducerats till mindre än 400 kr. i månaden.

En närmare undersökning har gjorts beträffande de 746 personer som den 28 februari 1969 hade beviljats helt omställningsbidrag men vidkänt reducering. Orsakerna till reduceringen har delats upp i två grupper, nämligen dels jämförelse med tidigare inkomst, dels förmögenhet, pension eller livränta. Fördelningen framgår av följande tablå.

	Anställda	Företagare	Därav jordbrukare
Bidraget reducerat p g a tidigare inkomst	195	285	146
p g a övriga bestämmelser	217	49	28
	<u>412</u>	<u>334</u>	

Av företagarna hade 100 fått sina bidrag reducerade till belopp om högst 400 kr. i månaden enligt följande fördelning

Antal företagare	Bidragsbelopp kr. per månad
3	— 100
10	101 — 200
31	201 — 300
56	301 — 400

I alla dessa reduktionsfall utom ett grundades reduktionen på jämförelse med inkomsten före arbetslöshetens början.

Departementschefen

Det särskilda äldre-stöd som infördes år 1968 är en temporär lösning av vissa äldre arbetslösas försörjningsproblem i avvaktan på det slutliga förslag som väntas från utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet (KSA-utredningen). Statligt omställningsbidrag, som är en form av detta särskilda äldre-stöd, utgår i princip endast till äldre arbetslösa som före arbetslöshetens inträde har haft sin huvudsakliga försörjning genom förvärvsarbete. Stödet utgår i princip med 800 kr. i månaden. Stödbeloppet reduceras emellertid om den arbetslöse har haft lägre månadsinkomst före arbetslöshetens inträde. Hittillsvarande erfarenheter visar att ett inte obetydligt antal arbetslösa som uppfyllt förutsättningen för stöd inte har haft en så hög taxerad inkomst att de kunnat undgå reducereing av omställningsbidraget. I vissa fall har omställningsbidraget nedsatts till ett så lågt belopp att det knappast alls kunnat bidra till den arbetslöses försörjning.

Jag anser det inte tillfredsställande att reduktionsregeln i vissa fall får sådana följder, särskilt som orsaken ofta kan antas vara svårigheten att utreda hur bidragssökanden har fått sin försörjning under ett antal år tillbaka, om taxeringen inte ger tillräcklig ledning. Mot denna bakgrund har jag undersökt möjligheterna att inom ramen för det nuvarande temporära äldre-stödet undanröja denna olägenhet genom en regel om minimibelopp för statligt omställningsbidrag. Jag vill tillägga att för en sådan lösning talar även administrativa skäl.

Den vid äldre-stödets tillkomst uttalade farhågan att ett minimibelopp skulle innebära risk för att omställningsbidraget oriktigt uppfattas som förtidspension anser jag inte utgöra tillräckligt skäl mot en regel om minimibelopp, eftersom en avgörande förutsättning för omställningsbidrag är att bidragstagaren står till arbetsmarknadens förfogande. Han skall i enlighet härmed vara anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen och vara beredd att anta lämpligt arbete som erbjuds honom.

Vidare hör även med ett minimibelopp alltjämt gälla den bidragsförutsättningen att sökanden före arbetslöshetens inträde har tillhört arbetsmarknaden under en viss tid, dvs. har haft sin huvudsakliga försörjning som anställd eller som självständig företagare. Detta innebär att en regel om minimibelopp inte medför någon ändring i fråga om vilka grupper av äldre arbetslösa som får tillgång till omställningsbidrag.

Vid äldre-stödets tillkomst fästes stor vikt vid att bestämmelserna angående omställningsbidrag inte utformades så att det kunde bli fördelaktigare att stå utanför arbetslöshetsförsäkringen och få sådant bidrag än att tillhöra försäkringen och få ersättning från erkänd arbetslöshetskassa. Denna synpunkt har i de nuvarande bestämmelserna beaktats dels så att för icke-kassamedlem gäller två månaders väntetid innan omställningsbidrag får börja utgå, dels så att omställningsbidragets maximibelopp,

800 kr., efter skatteavdrag ligger under den skattefria kassaersättning som f. n. gäller för drygt 90 % av samtliga kassamedlemmar.

Även för kassamedlemmarna gäller som nämnts en bestämmelse om ersättningens reduktion med hänsyn till tidigare inkomst. Jag har från arbetsmarknadsstyrelsen inhämtat att dessa s. k. överförsäkringsavdrag har ringa betydelse. De dag ersättningar som utgår är nämligen avpassade efter löpande inkomster, något som relativt lätt kan ske för kassamedlemmarna som i regel har en fast ställning på arbetsmarknaden. I den mån avdrag förekommer rör de sig i allmänhet bara om någon krona per dag, dvs. 20—25 kr. i månaden. Med hänsyn till dessa förhållanden har jag kommit till uppfattningen att ett rimligt avvägt minimibelopp för omställningsbidrag i praktiken inte torde göra det fördelaktigare att få sådant bidrag än ersättning från arbetslöshetskassa.

Jag föreslår alltså att den på tidigare inkomst grundade reduceringen av omställningsbidrag skall göras endast ned till ett minimibelopp.

Jämförelsen med arbetslöshetsförsäkringen kan tjäna till ledning när det gäller att bestämma minimibeloppet. Det lägsta dagpenningbeloppet utgör där f. n. 18 kr., vilket enligt den numera gängse beräkningen efter femdagarsvecka motsvarar omkring 400 kr. i månaden. Ersättningen från arbetslöshetskassa är till skillnad från omställningsbidraget inte skattepliktig inkomst. Jag förordar att beloppet 400 kr., som utgör hälften av maximalt omställningsbidrag, fastställs som minimibelopp för helt omställningsbidrag. För halvt omställningsbidrag bör i konsekvens härmed minimibeloppet utgöra 200 kr.

För fullständighetens skull vill jag tillfoga att även minimibelopp skall reduceras med hänsyn till förmögenhet samt vissa former av pension eller livränta.

F. n. har drygt 200 bidragstagare omställningsbidrag som är reducerade till belopp under 400 kr. i månaden. Om man efter en reform räknar med ca 300 bidragstagare, som utan regler om minimibelopp skulle få bidraget reducerat till under 400 kr., samt med en höjning med i genomsnitt 150 kr. för var och en av dem för att gränsen 400 kr. skall uppnås, blir merkostnaden per månad 45 000 kr. Kostnadsökningen kan under dessa förutsättningar för ett år således beräknas till drygt 500 000 kr. och kan inte anses inverka på beräkningen av det anslag om 230 milj. kr. till Kontant stöd vid arbetslöshet som har begärts i prop. 1969: 1, bil. 13.

De nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1969 och fr. o. m. den dagen gälla även för omställningsbidrag som beviljats tidigare och alltjämt utgår då.

Hemställen

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att godkänna vad jag har förordat i fråga om minimibelopp för statligt omställningsbidrag.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Margit Edström